

geonieuws

maandblad van de
mineralogische kring antwerpen v.z.w.
33(6), juni 2008

In dit nummer :

- Alabandiet
- Fiesch (Zwitserland)
- Edmundian mine, "Rhodesia"
- en alle traditionele ingrediënten...

Mineralogische Kring Antwerpen vzw

Oprichtingsdatum : 11 mei 1963

Zetel : Boterlaarbaan 225, B-2100 Deurne

Wettelijk depot : Kon. Bib. België BD 3343

Verschijningsdata : maandelijks, behalve in juli en augustus.

Redacteur en verantwoordelijke uitgever : H. DILLEN, Doornstraat 15, B-9170 Sint-Gillis-Waas.

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, of op welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Betalingen

België : bankrekening 789-5809102-81

Nederland : girorekening (NL) 51 91 10.

Al deze rekeningen staan op naam van M.K.A. v.z.w., Marialei 43, B-2900 Schoten.

Statuten : nr. 9925, B.S. 17 11 77

BTW-nummer : BE 0417.613.407

NUTTIGE ADRESSEN

Hugo BENDER, Pieter Van den Bemdenlaan 107, B-2650 Edegem. Tel. 03 4408987.

<hugo.bender@skynet.be> Bestuurder. Secretaris, ledenadministratie.

Paul BENDER, Pieter Van den Bemdenlaan 107, B-2650 Edegem. Tel. 03 4408987.

<paul.bender@skynet.be> Bestuurder. Technische realisatie Geonieuws, coördinator Minerant.

Rik DILLEN, Doornstraat 15, B-9170 Sint-Gillis-Waas. Tel. 03 7706007. <rik.dillen@skynet.be>

Bestuurder. Redacteur Geonieuws.

Axel EMMERMANN, Lobbesplein 12, B-2640 Mortsel. Tel. 03 2953554 en 0496 359117

<axel.emmermann@pandora.be> Werkgroep technische realisaties, werkgroep fluorescentie.

Jan JENSEN, Jan Jensen, Varenblok 4 bus 6, B-2650 Edegem. Tel 0472 790423 <jan.jensen@dexia.be>

Bestuurder. Uitleendienst, werkgroep fotografie.

Etienne MANS, Jan Blockxlaan 16, 2630 Aartselaar. Tel 03 8888124. <emans@skynet.be>

Bibliothecaris, samenaankoop.

Herwig PELCKMANS, Cardijnstraat 12, B-3530 Helchteren. Tel. 0486 121128.

<herwig.pelckmans@pandora.be> Organisatie vergaderingen, contacten met sprekers.

Guido ROGIEST, Prins Kavellei 86, B-2930 Brasschaat. Tel. 03 6520232. <guido.rogiest@pandora.be>

Bestuurder. Ondervoorzitter, public relations.

Paul TAMBUYSER, Surmerhuizerweg 23, NL-1744 JB Eenigenburg. Tel. 00 31 226 394231.

Fax 00 31 226 393560. <paul@minerant.org>. Werkgroep edelsteenkunde, webmaster.

Ineke VAN DYCK, Walbogaard 11, B-9140 Temse. Tel. 03 8276736.

<ina.van.dyck@skynet.be> Werkgroep zeolieten.

Ludo VAN GOETHEM, Boterlaarbaan 225, B-2100 Deurne. Tel. en fax 03 3215060.

<ludo.vangoethem@belgacom.net> Vertegenwoordiging openbare besturen.

Paul VAN HEE, Marialei 43, B-2900 Schoten. Tel. 03 6452914. <pvanhee@skynet.be>

Bestuurder. Voorzitter.

Anny VAN HEE-SCHOENMAEKERS, Marialei 43, B-2900 Schoten. Tel. 03 6452914. <pvanhee@skynet.be>

Penningmeesteres.

Eddy VERVLOET, August Vermeylenlaan 15F bus 29, B 2050 Antwerpen. Tel. 03 2194435

<eddyvervloet@skynet.be> Bestuurder. Excursies.

E-mail adres : mka@minerant.org

URL (WWW) : <http://www.minerant.org/>

Titelpagina

Antimoniëtkristallen van de Herja Mine (Kisbánya), Baia Mare (Nagybánya), Maramures, Roemenië. Het specimen is 3 cm breed. Verzameling en foto © Alfons Quadens.

Vrijdag 13 juni 2008

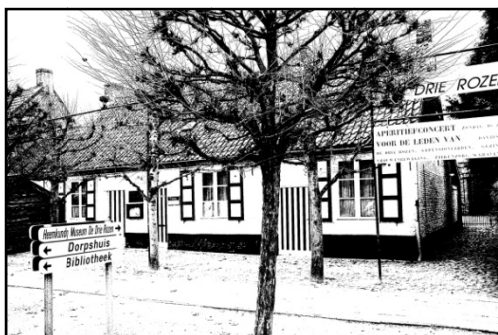
Maandelijke vergadering in zaal "OP-SINJOORKE" van de Vlaamse Jeugdherberg, Eric Sasselaan 2 te Antwerpen (d.i. langs de Singel/E17, tussen uitrit 4 en 5). Openbaar vervoer : tram 2 of 6. Dit is de laatste vergadering van de MKA in de Jeugdherberg. Vanaf september verhuizen we naar Edegem. Meer details hierover in het volgend nummer.

19.00 h bibliotheek (open tot 19.45 h)

19.30 h gelegenheid tot transacties, determinaties, afspraken voor privé-excursies, raadplegen van de bibliotheek, uitleendienst of... gewoon een gezellig babbeltje... Deze maand worden specimens van alabandiet van Onovas, Sonora, Mexico. aangeboden. Meer details hierover vind je elders in dit nummer.

**Paul De Bondt
Sainte-Marie-aux-Mines**

Velen van ons zijn al eens afgezakt naar Sainte-Marie-Aux-Mines, een lieflijke plek in de Elzas die elk jaar opnieuw in de maand juni "versteent". Dan verrijst Minerapolis immers weer. Waarom deze grote mineralenbeurs nu juist dààr doorgaat, is uiteraard te wijten aan de "Mines" van Sainte-Marie van weleer. Die mijnen leverden vroeger heel wat prachtig materiaal op. Tegenwoordig zijn die oude specimens nauwelijks nog te vinden, ook niet op de beurs. In de loop der jaren heeft Paul De Bondt met veel geduld, kennis en toewijding, toch nog een mooie verzameling van representatieve mineralen bij elkaar kunnen brengen. Vanavond zal Paul ons mee laten genieten van zijn specimens, aan de hand van prachtige digitale beelden die hij zelf maakte van de vroegere rijkdom van Sainte-Marie-Aux-Mines... Niet te missen dus, want een betere manier om het nieuwe jaar goed in te zetten, is er niet!

Zaterdag 14 juni 2008

Op zaterdag 14 juni 2008 organiseren we onze jaarlijkse BBQ in de zaal "De 3 Rozen" in 's Gravenwezel, vanaf 19 h. Zelfs bij slecht weer gaat de BBQ door, want in dat geval wordt een tent opgesteld. Kostprijs : 18 € p.p.

Graag voor 31 mei 2008 inschrijven bij Herman Reynders, Paul Van hee of Miel Danneels.

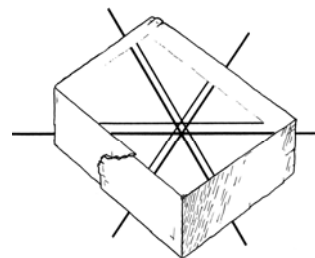
Zaterdag 14 juni 2008

Vergadering van de Werkgroep Edelsteenkunde in zaal "OP-SINJOORKE" van de Vlaamse Jeugdherberg, Eric Sasselaan 2 te Antwerpen (d.i. langs de Singel/E17, tussen uitrit 4 en 5). Van 9.30 tot 12.00 h. Openbaar vervoer : tram 2 of 6.

Experimenteren met calciet

Optisch zuivere calciet staat ook bekend onder de naam IJslandspaat. We gaan met dergelijke calcietsplijtfragmenten experimenteren om daaruit een hele reeks optische kenmerken af te leiden. Volgende maand zullen we een dergelijk splijtfragment gebruiken om er zelf een dichroscop mee te maken.

Alle MKA-leden zijn welkom op deze vergadering, want iedereen heeft wel een stukje IJslandspaat in zijn/haar collectie. U zult er versteld van staan hoeveel informatie er in een dergelijk klein blokje mineraal verscholen zit en hoe u die zelf zonder extra hulpmiddelen kunt waarnemen.

Beurzen en tentoonstellingen

Alle vakantiebeurzen : periode 1/7/2008 - 15/9/2008

De beurzenkalender is ook beschikbaar via onze website www.minerant.org/fairseu.html

- 21-22/06 FR **ENSISHEIM**. Regency Palace. 14-18/10-18/10-17 h. Meteorietenbeurs.
[Info](mailto:info@euromineral.fr) : Zélimir Gabelica, ☎ 0033-389336894, ☎ 0033-389336815 <z.gabelica@uha.fr>
www.ville-ensisheim.fr
- 26-29/06 FR **SAINTE-MARIE-AUX-MINES**. Lyceum en in open lucht verspreid over de stad. 9-19 h.
<info@euromineral.fr> www.euromineral.fr
- 05/07 AT **HÜTTENBERG**. Heinrich-Harrer-Museum. Beurs (M). 10-18 h. <office@huettenberg.at>
www.huettenberg.at
- 05/07 DE **SCHNEEBERG/ERZGEBIRGE**. Zechensaal. Beurs.
- 05-06/07 IT **TRAVERSELLA (TO)**. Beurs. www.traversella.com
- 05-06/07 FR **AUTUN (71)**. Hexagone, Bvd. Frédéric-Latouche. Beurs (M-F).
- 06/07 GB **OXFORD**. Exeter Hall, Oxford Road, Kidlington (North Oxford). 10.30-16.00 h. Beurs.
- 06-08/07 SE **EVJE/SETESDAL-HORNNES**. 10-17 h. Beurs. <vegard@hansson.no>
www.mineralparken.no
- 11-13/07 PL **LWOWEK SLASKI**. Martkplaats. Beurs (agaat). <agatowe@polbox.com>
<lok@lwoweckslaski.pl>
- 12-13/07 IT **MACUGNAGA (VB)**. Monte Rosa, Valle Anzasca. Beurs. 10-18.30/9-17.30 h.
<6marco69@virgilio.it>
- 12-13/07 FR **SAINT-AMBROIX**. Maison des Associations. Beurs (M-F-E). <durand.h@free.fr>
- 12-13/07 GB **FARNHAM MALTINGS**. Bij A31 tussen Guildford en Winchester. Beurs. 10-17 h.
www.gemnbead.co.uk/events.asp
- 12-14/07 FR **CHAILLAC (36)**. Salle des fêtes. Beurs (M-F).
- 13/07 CH **FIESCH**. Saal Rondo. 8.30-17 h. Beurs (M).
- 13/07 CH **KANDERSTEG**. Hotel Schweizerhof. 9-17 h. Beurs (uitsluitend alpiene mineralen).
- 13/07 NL **DENEKAMP**. Museum "Natura Docet". www.dekubus.com
- 13/07 AT **OBERZEIRING**. Handwerkshaus, Bachstr. 12. Beurs (M). 9-17 h.
- 18-20/07 NO **EIDSSFOSS**. Beurs in open lucht. 15-20/10-18/11-15 h. <andresen_p@hotmail.com>
www.nags.net/eidsfoss/index.htm
- 19-20/07 DE **OBERSTDORF**. Oybele-Halle. 10-19/10-18 h. Beurs (M-F-J-E). <allmetall@hotmail.de>
- 19-20/07 FI **OUTOKUMPU**. Outokumpuhallissa. 10-17 h. Beurs. <http://www.outokummunkivikerho.fi/>
- 19-20/07 FR **MILLAU (12)**. Parc de la Victoire. Beurs (M-F).
- 19/07 CH **BINN**. Beurs ten huize van André Gorsatt. <info@andre-gorsatt.ch>
- 20/07 CH **BINN**. Parkeerplaats Binn. 9-17 h. Beurs. <tourismus@binn.ch>, <marco.imhof@binn.ch>
- 20/07 AT **MITTERSILL**. Nationalparkzentrum. Beurs (M). 9-17 h. <design-roth@sbg.at>
- 20/07 DE **BAD SOODEN-AlLENDORF**. Altes Kulturhaus. 10-18 h. Beurs (M-E-J).
- 24-27/07 NO **EVJE, SETESDAL**. Oddestemmen Steinsliperi (3 km N. Evje). 12-18/11-18/11-18/12-18 h.
Beurs. <steinsliperi@oddestemmen.com> www.setesdal-mineralmesse.com
- 26-27/07 DE **ANNABERG-BUCHHOLZ**. Silberlandhalle. 9-17/10-16 h. Beurs.
- 26-27/07 AT **RADENTHEIN**. Stadtsaal. Beurs (M). 10-18/10-16 h. <rez.stadtmarketing@radentheim.com>
www.radentheim.com
- 26-27/07 AT **MEIRINGEN**. Hotel Sauvage. 13-19/9-17 h. Beurs (M).

- 27/07 IT **RE-VAL VIGEZZO (VB)**. Santuario. 9-17 h. Beurs. <lageode1@virgilio.it>
01-03/08 FR **EYMOUSSIERS (87)**. Halle des Sports. bs.barriere@wanadoo.fr
02/08 AT **GRÖBMING**. Kulturhalle. 10-19 h. Beurs (M-F-E). <sandra.maiel@groebmingerland.at>
02-03/08 CH **DISENTIS**. Sportzentrum. 12-18/10-16 h. Beurs (Zwitsere M). <meinrad.giger@kns.ch>, <info@uniun-cristallina.ch>
02-03/08 GB **SUNBURY-ON-THAMES (KEMPTON PARK)**. Staines Road East, Sudbury. Beurs.
02-03/08 SE **LÅNGBAN**. Beurs (M). <rolflinden@telia.com>
02-03/08 DE **OBERMAISELSTEIN**. Haus des Gastes. 10-18/10-17 h. Beurs (M). <wb@mineralien-breitenborn.de> www.mineralien-breitenborn.de
02-03/08 DE **WOLFACH**. Schloss Wolfach. 10-18/11-17 h. <info@festival-der-kristalle.de> www.festival-der-kristalle.de
03/08 NL **DIEPENHEIM**. Centrum Plein (in open lucht). 10-17 h. Beurs.
08-10/08 CH **CELERINA**. Beurs (M).
09-10/08 FR **NARBONNE (11)**. Parc des Expositions, Av. de la Mer. Beurs (M-F).
09-10/08 GB **BUILTH WELLS**. Royal Welsh Showground, Builth Wells, Mid Wales. Beurs.
09-10/08 FR **CHAMONIX (74)**. Centre Sportif (bij zwembad). 9-19 h. Beurs (M-F).
10/08 NL **BORGER**. In open lucht. Beurs (archeologie, geologie). <info@hunnebedcentrum.nl>
15/08 AT **BRAMBERG**. Wirtschaftsschulen Bramberg. Beurs (alpiene M).
16-17/08 AT **HIRSCHEGG/KLEINWALSERTAL**. Walsershaus, Walsersstraße 64. 10-17 h. Beurs (M-F-J-E).
16-17/08 SE **NYBRO**. Madesjö kyrkby. Beurs. 10-17/10-16 h. <640carlsson@telia.com> web.telia.com/~u85013668/
16-17/08 AT **SALZBURG**. Congress, Auerspergstraße. 10-18/10-17 h. Beurs (M-J). <zanaschkamineralien@a1.net>
16-17/08 CH **SILS**. Bergstation Furtschellas-Bahn. Beurs (Zwitsere M, géén juwelen)
17/08 DE **HETTSTEDT**. Mansfeld-Museum. 10-17 h. Beurs (M-F). <mansfeldmuseum@web.de>
17/08 DE **WIETZE**. Deutsches Erdölmuseum. 10-17 h. Mijnbouwbeurs. <info@erdoelmuseum.de> www.erdoelmuseum-wietze.de
20/08 HU **DEBRECEN/MISKOLC**. Kölcsey Református Tanítóképző Főiskola, Kuruc u. 45. Beurs. <azurite@freemail.hu>
23/08 DE **BAD LAUTERBERG**. 10-16 h. Beurs (M).
23-24/08 DE **UETERSEN**. Museum Langes Tannen, Heidgrabener Straße. 14-18/10-18 h. Beurs (M-F). <unikate.art-anpaper@t-online.de> www.unikate-paperworks.de
23-24/08 DE **BERNKASTEL-KUES**. Güterhalle. 11-18 h. Beurs (M-E). <galerie-zauberwelt@web.de>
24/08 DE **BAD HOMBURG**. Volkshochschule, Elisabethenstr. 4. 10-17 h. Beurs (M-F). <thomas.gerasch@gerasch-versicherungen.de>
24/08 CH **BRISTEN**. Schulhaus. 9-17 h. Beurs (M).
24/08 CH **MARTIGNY**. Salle communale, 6 av. du Grand-Saint-Bernard. 8.30-17 h. Beurs. <steoryel@netplus.ch>
29-31/08 HU **BUDAPEST**. Vasúttörténeti Park, Arany J. u. 16. Beurs. <koorszag@koorszag.hu> www.koorszag.hu
30-31/08 CH **INTERLAKEN**. Kongresszentrum. 10-17 h. Beurs (M-F).
30-31/08 SE **ULRICEHAMN**. Beurs (M-F-J-E). <skotteksmassan@hotmail.com>
30-31/08 DE **LAUENAU**. Wasserburg. Beurs (M-F). 11-17/10-17 h. <schultchen@ktivonet.de>
30-31/08 DE **SPEYER**. Stadthalle. Beurs (M-F-J-E). 10-17 h.
30-31/08 AT **GLEISDORF**. Forum Kloster, Franz-Josef-Straße 7. <zanaschkamineralien@a1.net>
31/08 DE **NEUBULACH**. Festhalle. Beurs. 10-17 h. <bernd.walz@arcor.de>
06/09 CZ **PRIBRAM**. Dum kultury. 7-14 h. Beurs. <marcinikova@diamo.cz>
06-07/09 FR **CLAMART (92)**. Salle municipale, Place Jules-Henebelle. Beurs (M-F).
06-07/09 FR **MULHOUSE-BOURTZWILLER**. 9-18 h. Beurs (M-F). <richardm68@orange.fr>
06-07/09 CH **ALTDORF**. Personalhaus Dätwyler AG, Gotthardstrasse. 13-18/10-16 h. Beurs (M). <boerse@mineralienfreund.ch>
06-07/09 GB **NEWTON ABBOT**. Newton Abbot racecourse. Beurs (M-F-J)/
06-07/09 AT **WIEN**. Haus der Begegnung, Angererstraße 14. 10-18/10-17 h. Beurs (M-J).
07/09 LU **KAYL**. Vereinshaus "um Widdem". 9-17 h. Beurs (mijnlampen). <rayhof@cik.lu> www.biergleit.lu
07/09 DE **AUGSBURG**. Kongresshalle. Beurs. 10-17 h. <106163.447@compuserve.com> www.exponaturundtechnik.de
07/09 DE **BAD MUNSTEREIFEL**. Rathaus und Grundschule, Marktstraße. 11-15/10-17 h. Beurs (M-F).
07/09 AT **SAALFELDEN**. Congress Saalfelden. 9-17 h
12-13/09 SK **BANSKÁ STIAVNICA**. Salamander. Stredná priemyselná škola chemická, Akademická 13. 14-19/ 9-16 h. Beurs. <mineral-sk@szm.sk> www.permonik.host.sk
12-14/09 CZ **PRAAG**. Výstaviště (Fairground), Praag 7. Beurs. 10-18/10-18/10/16 h. <sberatel@ppa.cz> www.sberatel.info
12-14/09 US **DENVER (CO)**. Denver Merchandise Mart, 451 E. 58th Ave. 9-18/10-18/10-17 h. Beurs.

13/09 DE <smith72@denvermineralshow.com> www.denvermineralshow.com
KNAPPENRODE. Kraftzentrale Bergbaumuseum. Beurs (M), tentoonstelling over Namibië.
 10-16 h. <wilfrid.sauer@gmx.de>

13-14/9 B BRUSSEL. Museum Autoworld, Jubelpark. 10-18 h. Beurs (M-F-J-E)
 Info : Roger LEEMANS, Felix Delhassestraat 36, 1060 Brussel. Tel. 02 5387130
 <leemansroger@hotmail.com> www.cmpb.net

13-14/09 DE **AUGSBURG.** Aula Reischlesche Wirtschaftsschule. Beurs (M-F-E). 12-17.30/10-17 h.
 <info@terra-mineralientage.de> www.terra-mineralientage.de
 13-14/09 DE **HANNOVER.** Hannover-Congress Centrum. Beurs (E). 11-18 h.
 13-14/09 DE **HEIDELBERG.** Stadthalle-Kongresshaus. Beurs (M). 10-18/11-17. <wb@minralien-
 breitenborn.de> www.mineralien-breitenborn
 13-14/09 HU **NYIREGYHÁZA.** Kodály Zoltán Általános Iskola, Szabadság tér 9. <vacimuv@chello.hu>
 13-14/09 GB **NEWARK.** Newark Showground, Winthorpe, Newark, Noots. Beurs.
 13-14/09 AT **WIEN.** Städtische Schulgebäude, Längenfeldgasse 13. 10-18/10-17 h. Beurs (M-J).
 <zanaschkamineralien@a1.net>
 14/09 DE **LICHTENBERG/FRANKENWALD.** Besucherbergwerk Friedrich-Wilhelm-Stollen. 10-17 h.
 Beurs (M).
 14/09 AT **LIENZ.** Volkshaus, Beda-Webergasse 20. Beurs (M). 9-16 h. Beurs (M).
 14/09 DE **RÜDERSDORF/BERLIN.** Museumspark. 10-18 h. Beurs (M-F).
 <karola.donner@museumspark.de>

Gebruikte afkortingen : M mineralen F fossielen J juwelen
 S schelpen E edelstenen MM micromounts

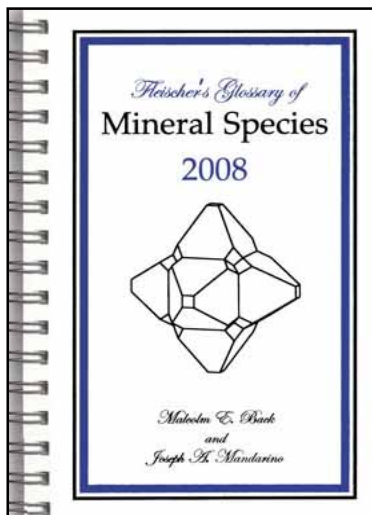
Hoewel deze beurzenkalender met de grootste zorg wordt samengesteld neemt de redactie van Geonieuws geen enkele verantwoordelijkheid met betrekking tot de juistheid van de gegevens. Vooraleer een reis te ondernemen om een beurs te bezoeken raden wij U aan contact op te nemen met de organisatoren of de gegevens op een andere manier te verifiëren. Gegevens m.b.t. de organisatoren van beurzen kan U in de meeste gevallen bekomen via de aangegeven websites en e-mail adressen, of bij het secretariaat of de redactie van Geonieuws, liefst per e-mail.

**Minerant 2008...
 hierover meer een
 volgende keer !**

MKA-nieuws

Fleischers Glossary of Mineral Species 2008 **Malcolm Back en Joseph A. Mandarino**

Na 4 jaar en een heleboel nomenclatuur-aanpassingen werd het de hoogste tijd voor een nieuwe uitgave (de tiende al !) van de Glossary of Mineral species. Zoals je wellicht weet is een van de auteurs, Joseph Mandarino, ondertussen overleden. Zoals in het verleden wordt het boek uitgegeven door The Mineralogical Record in Tucson.

Er is een flink pak informatie bijgekomen, met onder andere 80 pagina's met mineraalgroepen. Om het aantal pagina's niet te groot te laten worden voor een ring-binding, heeft men geopteerd voor een groter formaat dan wat we gewend zijn. De nieuwe uitgave telt 346 pagina's (t.o.v. 309 in de vorige) op dat grotere formaat.

Dit boek bevat een lijst met alle 4233 officieel erkende mineraalnamen met o.a. de formule, de kristalstructuur, typevindplaats, mineraalgroep, relatie met andere species en referenties. Voor de formule en de juiste mineraalnaam is het dé referentie, omdat het boek strikt de aanbevelingen van de IMA volgt. Daarenboven wordt het door zeer veel systematische verzamelaars gebruikt als inventaris van hun verzameling. Dit boek is gewoonweg een must voor iedere verzamelaar.

Als je een exemplaar wil bestellen maak je 22 euro per exemplaar over op bankrekening 001-0985379-32 t.n.v. Henri Dillen, Doornstraat 15, 9170 Sint-Gillis-Waas (betalingen uit het buitenland: IBAN = BE90001098537932, BIC = GEBABEBB). Indien er een prijsverschil is, bvb. t.g.v. koerswijzigingen, wordt dit verrekend bij levering. De vermelde prijs is inclusief de geschatte verzendingskosten en BTW, en zal waarschijnlijk iets later zijn dan we hier voorzien. Het boek dient afgehaald te worden op een MKA-vergadering.

Ensisheim - météorite 2008

Dit evenement wordt voor de 9de keer georganiseerd in het Regency Palace in Ensisheim op 21 en 22 juni 2008, 9:30-18.00.

Het gaat om een zeer gevarieerd totaalprogramma, met een beurs, een tentoonstelling, voordrachten en, niet te versmaden, diverse gezellige eet- en drinkfestijnen...

Voor inlichtingen of inschrijving kun je terecht bij
Zélimir Gabelica
GSEC, ENSCMu, Université de Haute Alsace (UHA),
3 Rue A. Werner, F-68093 Mulhouse, Cedex, FRANCE
Tel: +33 (0)3 89 33 68 94 - fax: +33 (0)3 89 33 68 15 - E-mail <zelimir.gabelica@uha.fr>
Zie ook <http://meteorite.ensisheim.free.fr>

9de Belgisch kampioenschap goudwassen

Op 23 en 24 augustus 2008 wordt de negende aflevering van het Belgisch kampioenschap goudpannen georganiseerd door onze zustervereniging AGAB (Liège), en het Syndicat d'Initiative de Faymonville (Waimès).

De festiviteiten gaan dag en nacht door gedurende heel het week-end. Een schitterende ambiance is verzekerd. Er zijn wedstrijden voor verschillende categorieën, evenementen 's avonds (met een ludieke voorstelling over goudpannen). Bij vorige gelegenheden waren er telkens ten minste 100 à 120 deelnemers uit binnen- en buitenland.

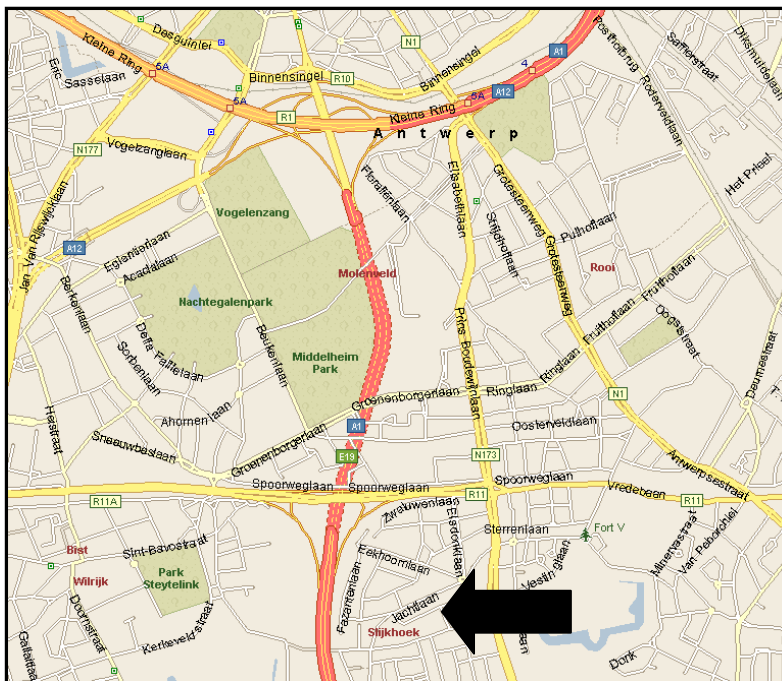
Prijsuitreiking op zondag rond 16 h.

Je kunt ter plaatse permanent eten en drank verkrijgen, parking en camping is gratis. Je kunt ook logeren in diverse hotels in de buurt, en in sommige gevallen zelfs bij omwonenden. We hopen natuurlijk dat een ruime MKA-delegatie daar met de pluimen en prijzen gaat lopen ! Alle deelnemers moeten voor 15/8/2008 inschrijven en betalen. Voor meer informatie kun je terecht bij Bruno Van Eerdenbrugh, Rue des Courteaux 21, B-4032 Chênée - tel. 0032 4 2471449 - <brunoau9999@yahoo.com>

Details vind je via de website www.agab.be/orpillage/2008/inscriptions.html

Vanaf september 2008 : nieuw vergaderlokaal !

Binnenkort verhuist de Jeugdherberg van Antwerpen naar het stadscentrum. De MKA zal jammer genoeg niet kunnen mee-verhuizen, omdat het gebouw per auto zo goed als niet te bereiken is.

Vanaf september zullen alle vergaderingen die sinds vele jaren in de Jeugdherberg van Antwerpen doorgingen verhuizen naar 't Elzenhof aan het Kerkplein in Edegem. Het lokaal is gelegen in de wijk "Elsdonk", vlakbij "Fort V", op ongeveer 100 m van de Prins Boudewijnlaan. Details vind je in het volgend nummer van Geonieuws.

De column van Cronstedt

Van onbekend naar bekend voor 25 Euro !

Wat brengen deze moderne tijden toch vaart in onze hobby ! Jaren geleden konden we enkel dromen van een globale databank van mineralenvindplaatsen; tegenwoordig surft bijna iedereen met de regelmaat van de klok naar www.mindat.org ! Vroeger duurde het weken eer je je nieuwe foto's kon bekijken; vandaag kan je ze bewonderen zodra je ze geschoten hebt! Destijds lieten de antwoorden op je internationale brieven weken op zich wachten; nu kan je online chatten met diverse verzamelaars over de hele wereld!

Nog een voordeel van de globalisering van onze hobby, is dat de identificatie-diensten tegenwoordig ook veel betaalbaarder geworden zijn. Ik herinner me nog dat je destijds minstens 100 dollar (of Euro) moest neerleggen voor een microprobe-analyse (en dan soms nog geen uitsluitsel had over de identiteit van je specimen). Voor de meeste verzamelaars was dit niet haalbaar, en tenzij ze de nodige connecties hadden, bleven hun vraagtekens helaas onbeantwoord.

Enkele jaren geleden kwam Excalibur Mineral Corporation dan de mineralenverzamelaars ter hulp door het aanbieden van hun Analytical Services. Als je beschikt over een Scanning elektronen Microscoop en aan Energie-Dispersieve Spectroscopie kan doen, kan je al heel wat verder kijken dan met de klassieke hobby-scheikundeset. Voor zo'n 55 US dollars, kreeg je naast het spectrum en een volledig rapport ook nog een SEM-foto van het specimen dat geanalyseerd werd. Het was dan ook niet verwonderlijk dat heel wat amateurs beroep deden op Excalibur, om bijvoorbeeld hun onbekende Lavrion specimens te laten determineren.

Maar het wordt nog beter! Nu kan je immers voor slechts 40 dollar (dus momenteel zo'n goede 25 Euro) al een X-straaldiffractie-analyse laten uitvoeren! Plaats van het gebeuren: Attard's Minerals, San Diego, California, USA.

John Attard, een sympathieke kerel met een enorme kennis van de mineralogie, is chemicus van beroep en de drijvende kracht achter de mineralenhandel Attard's Minerals. Hij is klein van gestalte, heeft witte haren, een uitbundige lach en is steeds klaar tot het voeren van de meest geanimeerde gesprekken over onze hobby en alles wat er mee te maken heeft. Onlangs kon hij het op een akkoordje gooien met één van zijn vroegere werkgevers, en sindsdien biedt hij X-straaldiffractie-analyses aan voor een zeer bescheiden prijs.

Het volstaat om een stukje ter grootte van een rijstkorrel van je onbekend specimen af te peuteren en met de post op te sturen. In extremis volstaat zelfs "een halve rijstkorrel" ! Minder materiaal geeft meestal minder duidelijke diffractogrammen. Het brokje wordt tot poeder vermalen en in het XRD-toestel gestopt. De resultaten worden geïnterpreteerd met een computerprogramma en vervolgens via e-mail opgestuurd.

Verzamelaars hebben dus in feite geen excuus meer om te blijven zitten met onbekend materiaal. Gewoon opsturen, die handel ! Indien je slechts heel weinig materiaal hebt, kan je het nog steeds laten analyseren. John zal dan zelf bepalen welke analyse-methode de meest optimale is. In elk geval is het aangeraden om hem eerst even een e-mailtje te sturen, dan laat hij je meteen ook weten of er wachttijden zijn ... zijn diensten hebben immers veel succes !

Analyserende Alex

Meer info op:

[http://www.attminerals.com/x-](http://www.attminerals.com/x-ray_diffraction_service.htm)

[ray_diffraction_service.htm](http://www.attminerals.com/x-ray_diffraction_service.htm)

<http://www.excaliburmineral.com/analysis.htm>

Tijdschriften

- **MINERAL. TIJDSCHRIFT** 38(1), 01.07
2-3 Voorzitter graaft grootste (?) blok woestijnglas ter wereld op
7 Calciet van de "Exi"-mijn, Sounion, Lavrion, Attika, Griekenland
8-10 Namibië 2006 : Okorusu, een success story
11-12 Varia uit Zuid-Afrika en Namibië, zomer 2006
12-13 Wat brachten wij mee uit Vietnam ?
14-17 Bytowniet, een minder gekende veldspaat
18 Kwarts met petroleuminsluitels.
- **MINERAL. TIJDSCHRIFT** 38(3), 03.07
26 Erythrien van de Mina Encontrada, Movizar, Almeria, Spanje
27-38 Met ACAM op expeditie naar zuidwest Egypte
39-42 Bytowniet, een minder gekende veldspaat (2)
- **MINERAL. TIJDSCHRIFT** 38(3), 04.07
52 Wulfeniet van Mina del Barranco del Humo, Albuñuelas, Granada, Spanje
- **ROCKS AND MINERALS** 82(6), 12.07
452-456 A renaissance in New York mineralogy
459-463 The gems of New York state
464-471 Geology of New York
472-483 Major New York state mineral localities
484-487 Chondrodite, Tilly Foster mine, Brewster area, Putnam Co., New York, USA
494-500 Minerals from New York state pegmatites
502-506 New York state museum
508-515 Ellenville, New York
516-518 Who's who in mineral names : Donald R. Peacor
- **MINERAL. TIJDSCHRIFT** 38(4), 07.07
77 Hemimorfiet van Mina del Barranco de las Lobos, La Peza, Granada
78-84 Minas del Barranco de los Lobos, La Pesa, Granada, Andalucia, Spanje
- **LE REGNE MINERAL** # 78, 12.07
7-18 La célestine
19-23 Le musée Henri-Lecoq, Clermond-Ferrand
24-27 Echos de la minéralogie française
28-30 Les Salles, Sainte-Brigitte, Morbihan, FR
31-47 Munich 2007
- **MINERALIENFREUND** 45(4), 11.07
2-7 Ausstellung in Gurntellen
8-13 Altdorfer Mineralientage
14-25 Serpentinite und Talkschiefer im Gotthardmassiv
- **AMERICAN MINERALOGIST** 92(11-12), 12.07
- **UV WAVES** 37(4), 10.07
2-7 2007 European FMS meeting [*Axel Emmermann*]
7-9 N. California FMS meeting
9-10 FMS NW regional meeting
- **LITHORAMA** 34(10), 12.07
1-3 Le groupe 8 du tableau de Mendeleev
3-5 Moresnet où l'histoire et la minéralogie se mêlent
- **NAUTILUS INFO** 32(4), 12.07
51/53-54 In memoriam : Roger Moisse
- **AGAB MINIBUL** 41(1), 01.08
1-14 Le musée virtuel - l'histoire de la minéralogie
15-17 Bastnäsïte
- **GEODE** 32(1), 01.08
7-8 Diaboleïet
10 De mineralen van Nederland
- **DER AUFSCHLUSS** 59(1), 01.08
7-28 Schwaz-Brixlegger Fundstellen : 6. Die Minerale des Gratlspitz bei Brixlegg in Tirol
29-32 Die Salzperlen vom Lac Asal, Republik Djibouti
33-36 Kugelsandsteine im Mitteldeutschland
37-46 Fels- und Bergstürze in den Alpen
47-52 Über ein Uranylborat von der Gipslagerstätte Schildmauer bei Admont in der Steiermark
53-64 Die Fundstelle Helgustadir (Island) : Geologie, Mineralogie und die Geschichte des Isländischen Doppelspats
- **GEODE** 33(2), 02.08
5-9 De zilvermijnen van Potosi
11-12 Vulkaanuitbarstingen uit de 6^e eeuw
- **FACETTEN** 41(1), 02.08
11-13 Crocoïet
14-16 Danburiet
24-25 Mineraalnamen : deel 6 : kleuren
26-29 Asbest
- **STEIN** 34(4), 12.07
7 Manganocolumbït fra Hurdal i Akershus
10-15 München 2007

26-28 Donasjoner til geologisk museum (NHM) 2007
30-32 Berylliumholdige mineraler i syenitt

• **MINERAUX ET FOSSILES** 33(366), 12.07

8 Pumpellyite-(Al) (Bertrix, België)
21-26 Dernières images sur le gisement stannowolframifère de Montbelleux en Bretagne
27-31 Un volcan unique en France : le mont Bar (Haute-Loire)
40-44 Stibnite
53-58 Puy des Angles : un site aurifère protohistorique en Corrèze

• **UV WAVES** 37(5), 12.07

2-4 Glowhounds in Norway
4-6 Dallas Museum of Natural History
7-8 White Knob 2007
9-11 Mountain Pass trip

• **GEODE** 32(9), 11.07

5-6 Lavrion mineralen
6-9 Goethiet en Goethe
9-11 Methaan uit de oceaan

• **LAPIS** 32(11), 11.07

8 Pechschwarze Diamanten aus dem Weltall
9-11 Arthurit
13-25 Die Mineralien des Hingston Quarry, Calstock, Cornwall
26-31 Torbernit aus Schneeberg/Sachsen
32-37 Exkursionen im Senegal - Goldsuche und die Typlokalität von Senegalit
38-40 Ammolith vom Haller Salsberg (Karwendelgebirge, AT)
40-41 Der Geflohene Saphir (Eifel, DE)
42 Dufrenit vom Hollerter Zug im Siegerland
43/54 Neue Mineralien (Aqualith, Bortnikovit, Kochsadorit, Parwanit)

• **MINERALOGICAL RECORD** 38(6), 12.07

431-436 Rumpf's Ambonese Curiosity Cabinet (1705) and the first color-plate illustrations of minerals
443-457 The Minh Tien tourmaline mine, Luc Yen mining district, Yenbai Province, Vietnam
463-471 John Grieger and Thomas Warner : California mineral dealers and collectors
495-499 Gwindel formation theory

• **GEODE** 32(10), 12.07

5-8 Speksteen
15 Aardmagnetisme en basalt

• **GRONDBOOR EN HAMER** 61(6), 12.08

135-138 Wandelen over zilverzand

• **HONA** 42(4), 12.08

28-39 Moet er nog zand zijn ?

60-61 Een nieuwe mineraalcombinatie : rutiel in albiet van Bertrix

62-65 De mineralen in de carrière De la Flèche in Bertrix

• **LAPIS** 32(12), 12.07

7/45-47/58 Neue Mineralien (Cloncurryit, Demartinit, Dualith, Fluorphlogopit, Fougérit, Françoisit-(Ce), Gillardit, Haydeëit, Hundhjolmeniot-(Y), Miëssit, Pittongit, Pizgrischit, Sreinit, Zinkolivenit)

8-10 Magnesit

20-28/33-34 Zirkone aus dem Reichsforst im Fichtelgebirge

35-38 Wulfenit und Begleitmineralien aus Silz in Tirol

39-44 Münchner Mineralientage 2007

48 Mikrolith aus der Schweiz

49 Bottinoit aus dem Siegerland

49 Arseniosiderit und Brandtit aus Sailauf

• **DER AUFSCHLUSS** 59(2), 04.08

65-76 Die Minerale der Grube "Frische Lutter" bei Bad Lauterberg, Harz (Teil 1).

81-102 Die Mineralien aus den Pegmatietgängen von Dolní Bory-Hatě, Tschechische Republik.

109-128 Der Wartberg bei Längenau, NO von Selb, Oberfranken.

• **LAPIS** 33(1), 01.08

8/58 Neue Mineralien (Gjerdingenit-Ca, Gjerdingenit-Na, Hydroxylborit, Krivovichevit, Vavrinat)

9-11 Churchit (Weinschenkit)

13-20 Der Niveligsberg bei Drees (Eifel, DE)

21-24 Spiralen im Achat - ein biologisches oder ein mineralogisches Phänomen ?

37-44 Graphische Verwachsungen von Turmalin und Quarz

45-49 George Kandutsch und die Seele der Kristalle

• **RIVISTA MINERAL. ITALIANA** 32(1), 03.08

8-15 Datolite di Valmozzola, Parma

16-21 Soluzione solide clinocloro-pennantite

22-23 Motukoreaite

24-45 Il real museo mineralogico (Napoli)

• **MINERAL. TIJDSCHRIFT** 38(5), 09.07

96 Conicalciet op erythrien van Mina Encontrada, Molvizar, Spanje

106 Het ontstaan van Lausitzer agaten

• **MINERAL. TIJDSCHRIFT** 38(6), 10.07

118 Cerussiet van de Mina del Barranco del Humo, Albanuelas, Spanje

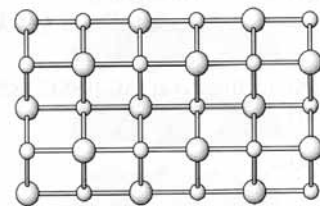
120-127 5 Eeuwen zwerven : La Peregrina

Mineraal van de maand alabandiet

Rik Dillen

Eindelijk nog eens een mineraal van de maand waar je geen hoofdpijn krijgt van de chemische formule alleen al. Alabandiet is gewoon mangaansulfide, ofte niets meer of niets minder dan MnS. Het was overigens al eens mineraal van de maand, maar dat was ergens in de vorige eeuw (Tambuyser, 1983). Zoals gebruikelijk een lijstje met de belangrijkste naaste familieleden :

niningeriet	(Mg,Fe,Mn)S
oldhamiet	(Ca,Mg)S
alabandiet	MnS
galeniet	PbS
clauthaliet	PbSe
altaiet	PbTe

Al deze mineralen hebben een kubische structuur, waarbij enkel de roosterparameters wat verschillen. De structuur kan moeilijk nog eenvoudiger : een driedimensionaal ruimtelijk patroon van afgewisseld een mangaan en een zwavel-ion. Alabandiet is het eindlid van een reeks met als tegenhanger het magnesiumrijke niningeriet.

Goedgevormde kristallen komen niet zo vaak voor, en als ze voorkomen gaat het om eenvoudige kubussen of oktaëders. Meestal komt alabandiet voor als zwarte (met soms een donkerbruin tintje) massieve microkristallijne aggregaten. Tweelingkristallen werden waargenomen volgens {111}. Alabandiet is perfect splijtbaar volgens {001}, vergelijkbaar met galeniet dus, maar in de praktijk is de splijting bij galeniet toch nog een heel pak duidelijker dan bij alabandiet. De breuk is oneffen, en alabandiet is broos, en de hardheid in de schaal van Mohs is ongeveer 4.

Alabandiet komt voor in epithermale sulfide-afzettingen, en héél af en toe eens als insluit-sel in een meteoriet. Van insluitsels gesproken : mangaansulfide komt als insluit-sel voor in talrijke staalkwaliteiten. Het vormt er zowel kubische kristalletjes en afgeronde korrels als pannenkoek-achtige aggregaten, die in extreme gevallen voor zware kwaliteitsproblemen kunnen zorgen door delaminatie van het staaloppervlak. Hatfield staal is een staalsoort met 12-14 % mangaan met spectaculaire eigenschappen. Deze staalsoort kun je bijna niet mechanisch verzagen, omdat het materiaal harder wordt bij koudvervorming. Dat houdt in dat op de plek waar je zaagt het oppervlak ter hoogte van de snede bij elke passage van de zaag harder en harder wordt, met als gevolg dat je zaagblad verslijt quasi zonder dat je in het materiaal geraakt. Het hoeft dan ook niet te verwonderen dat dit het ideale materiaal is voor allerlei sloten en afsluitingen van hoge kwaliteit.

Er zijn wereldwijd tientallen belangrijke vindplaatsen van alabandiet, en we gaan die hier niet allemaal opnoemen.

- De officiële typevindplaats is Săcărâmb (Nagyág), Hunedoara Co., Roemenië. Dit is dus de plek waar het materiaal vandaan komt waarmee de eerste beschrijving

en identificatie kon gerealiseerd worden. Alabandiet wordt nog op een aantal andereplaatsen in de buurt gevonden. De typevindplaats is dus zeker niet Alabanda in Turkije (zie verder).

- In het Broken Hill complex, Yancowinna Co., New South Wales, Australië, werden centimeters-grote kristallen van alabandiet gevonden.
- Alabandiet komt soms voor als insluitel in ijzermeteorieten (zie bvb. Fioretti en Molin, 1997). In deze zgn. ureiliet is de Mg/Mn verhouding wel hoger dan in alabandiet in enstatiet-achondrieten en in chondrieten. Ureilieten zijn uiterst zeldzame achondrieten, en het bijzondere is dat ze koolstof bevatten onder de vorm van (uiterst kleine) korrels van diamant. Een ander voorbeeld is de ALH 84008 meteoriet (McKoy en Dickinson, 2001). Dit is een meteoriet die gevonden werd op Antarctica, meer precies Allan Hills, Victoria Land, Oost-Antarctica.
- Hagidaira Mine, Konaka, Azuma village, Midori city, Gunma pref., Japan is ook een heel belangrijke vindplaats van alabandiet. Op een Japanse website www.h5.dion.ne.jp/~nspicnic/mine/sample/alabandite HAGIDAIRAe.htm vinden we een wel heel speciale eigenschap terug van alabandiet : (citaat) "Hit by hummer, it smells like garlic..." (ik vermoed dat met "hummer" een hamer bedoeld wordt...).
- In Postmasburg in Zuid-Afrika wordt alabandiet gevonden, maar ook bixbyiet dat er soms sterk op lijkt.
- In België komt alabandiet... niet voor. Of wat had je gedacht !?

De geschiedenis van alabandiet gaat terug tot 1794, toen Fichtel in Săcărâmb (Nagyág), Hunedoara Co., Roemenië, een compact zwart mineraal ontdekte dat hij "Schwarze Blende" of "Schwarzerz" noemde (Papp, 2005). Het werd in 1784 door Müller beschreven (naar onze moderne maatstaven geïnterpreteerd) als een oxide van mangaan met voornamelijk ijzersulfiden als onzuiverheid. Onmiddellijk daarop werd het zorgvuldig geanalyseerd door Bindheim (zegt de naam bindheimiet je iets ?), die de elementen mangaan, ijzer, zwavel en silicium vond (allez, voor die tijd : "silica", ofte kwarts). Verdere analyses gebeurden door Klapproth, Vauquelin (vauqueliniet !), maar pas in de periode 1802-1811 vonden Proust (proustiet) en Gehlen (gehleniet) dat het om zuiver mangaansulfide ging, en dat de rest onzuiverheden waren in het geanalyseerde monster. Arfvedson (arfvedsoniet...) berekende als formule MnS_2 , wat later fout bleek (moest MnS zijn; het principe van de equivalent-gewichten was toen nog niet bekend).

In dezelfde periode werd alabandiet beschreven van een Mexicaanse vindplaats, Quezal-tepeque, Oaxaca state, door ene Del Rio, die heel ruitelijk toefag dat niet hij, maar Proust moest beschouwd worden als de ontdekker van alabandiet. De naam werd bedacht door Beudant (beudantiet...) als alabandina sulfurea.

→
Alabandiet-kristallen van Postmasburg, Noordelijke Kaapprovincie, Zuid-Afrika. 1.7 x 1.4 x 1.2 cm. Verzameling en foto © Jean-François Carpentier.

Alabandietkristal van de Lucky Cuss Mine (Escondido Mine; McCann Mine; Wedge Mine), Tombstone, Tombstone District, Cochise Co., Arizona, USA. 2.0 x 1.4 x 1.2 cm. Verzameling en foto © Jean-François Carpentier.

In de eerste 4 uitgaven dan Dana's System of Mineralogy wordt de naam "Mangaanblende" gebruikt. Mohs, die we kennen van zijn hardheidsschaal deed ook een duit in het zakje, door de eerste kristaltekeningen te publiceren van alabandiet van Nagyag. De kubische structuur werd in 1921 beschreven door Wyckoff, die daarvoor een kristal gebruikte afkomstig van Puebla, Mexico.

De oorsprong van de naam alabandiet is stof voor heel wat controverse. Heel wat literatuur-bronnen (en niet de minste) verwijzen naar de Turkse stad Alabanda als typevindplaats, maar dat is een ethymologische blunder van formaat. De stad Alabanda, Aïdin, Turkije, op een kilometer of 7 van het Çine District van Aydinis is een belangrijke plaats voor de oudheidkunde, waar tempels en tal van andere antieke gebouwen bewaard gebleven zijn. Maar het is zeer de vraag of op die plaats wel ooit alabandiet is gevonden.

Volgens Papp (2005) komt alabandiet van het Spaanse alabandina sulfurea ("zwavelhoudend mangaan"). De naam alabandiet (en ook almandien !) zou afkomstig zijn van een oude edelsteen, alabandina, zoals door Isidorus Hispalensis in 600 in zijn Etymololgiarium sive originum beschreven. Plinius de Oudere vermeldt al een paars-zwarte steen als lapis alabandicus (Naturalis historia 16, § 62). De stad Alabanda, bij de Turkse stad Araphisar, zou aan deze edelsteen zijn naam ontleend hebben, en niet omgekeerd !

Gezien het feit dat heel veel mangaanmineralen voorkomen als allerlei zwarte, stofferige, lelijke massieve brokken (denk maar aan manganiet, pyrolusiet, brauniet, alabandiet enz.) is het niet verwonderlijk dat ook in de geschiedenis de namen vaak door elkaar gebruikt werden. Del Rio gebruikte in 1805 in ieder geval twee synoniemen voor dit mineraal : manganesa sulfurea de Oaxaca en alabandina sulfurea. Heel wat synoniemen en triviale namen werden in de geschiedenis van alabandiet gebruikt :

- **Black blende, Schwarze Blende.** Müller, 1784. In het oorspronkelijke artikel overigens voorzien van een tyfout : "Schawrze blende". Deze naam werd waarschijnlijk gekozen omwille van de gelijkens van het mineraal met sfaleriet.
- **Black ore, Schwarzerz von Nagyag.** Naam gegeven door Stütz (1799) en Klaproth (1802). Gewoonlijk voegde men de naam van de vindplaats toe voor meer duidelijkheid. Een soort levinson modifiers avant-la-lettre dus.
- **Glance-blende, prismatic glance-blende, hexaëdrische (hexahedrale) Glance-Blende.** Mohs, 1820. Alabandiet werd als een blende gecatalogeerd, omdat het nét zoals sfaleriet (zinkblende) glansde, maar niet metallisch.
- **Manganese blende** (Blumenbach, 1807), **Manganblende** (Breithaupt, 1818), **prismatic manganese blende** (Jameson, 1820).
- **Manganese glance, Manganglanz.** Glance, Glanz (glans) werd als globale naam gebruikt voor allerlei donkergekleurde sulfiden met een metaalglans. Karsten (1808), Chester, 1896).

- **Manganese oxide sulphide, Geschwefeltes Braunsteinoxyd** (Klaproth, 1802), **oxide de manganèse sulfuré** (Vauquelin, 1805), **geschwefeltes manganesoxyd** (Vauquelin, 1806). deze namen waren gebaseerd op de foutieve analyses volgens dewelke het om een gemengde oxide-sulfide verbinding ging.
- **Manganese pyrites, braunsteinkies** (Leonhard, 1805), **Magnesiumkies** (Breithaupt, 1818). Hierbij valt de verwarring op van mangaan met magnesium. De naam mangaan kwam maar in gebruik rond die tijd, en was afkomstig van "lapis manganensis", een toenmalig synoniem voor pyrolusiet-erts (voor die tijd ook wel magnesia nigra genoemd). de term "kies" is naar analogie met o.a. "Kupferkies" (chalcopyriet) en "Schwefelkies" (pyriet).
- **Manganese sulphide, geschwefelter Braunstein** (Bindheim, 1784), **sulfure natif de manganèse** (Proust, 1803), **manganèse sulfuré** (Hauy, 1809), **Schwefelbraunstein** (Proust, 1803), **manganèse fulfuré** (Haüy, 1809), **Schwefelmangan** (Gehlen, 1811), **sulfuret of manganese** (Aikin, 1814), allemaal oude Engelse, Franse of Duitse equivalenten van "mangaansulfiden".

Heel veel geschiedkundige details met betrekking tot alabandiet (en andere mineralen met een type-vindplaats in de Karpaten) vind je in de publicatie van Gábor Papp (2005).

De specimens die deze maand aangeboden worden zijn afkomstig van Onovas, Sonora, Mexico. Onovas ligt op ongeveer 350 km (althans in vogelvlucht) ten westen van Chihuahua, coördinaten 28°31'00 N - 109°34'60 W. Het gaat om massief alabandiet (bruinzwart, submetaalglans).

Literatuur

- Fioretti A.M., Molin G. (1997), "Alabandite in ureilite Frontier Mountain 95028", 61st meteoritical Society Meeting, Dublin Ireland, October 1997.
- McCoy T.J., Dickinson T.L. (2001), "REE patterns and abundances from sulfides in an oldhamite-rich lithology of the ALH 84008 aubrite", *Lunar and Planetary Science* 32.
- Papp Gábor (2005), "History of minerals, rocks and fossil resins discovered in the Carpathian region", *Studia Naturalia* vol. 15, Hungarian, Natural History Museum, Budapest, 215 pp.
- Tambuyser Paul (1983), "Alabandiet", *Geonieuws* 8(5), 85-86.

Dankwoord - acknowledgements

We zijn dank verschuldigd aan Jean-François Carpentier en R. Weller voor foto's van alabandiet. We owe our sincere thanks to Jean-François Carpentier and R. Weller for photos of alabandite.

←
Alabandietkristallen van Tombstone, Cochise County, Arizona, USA. Foto © R. Weller/Cochise College and the L.A. Natural History Museum.

Malachiet, chalkosiet en brochantiet van de Edmundian Mine, Rhodesië of ...?

Paul Van hee

Zicht op het Mundonguara gebergte.

Mijn vader (n.v.d.r. wijlen Albert Van hee, gewezen ondervoorzitter van de MKA) is in de periode 1963-1970 op een of andere manier aan een lot chalkosiet met malachiet (en ook soms brochantiet) geraakt via een firma in Olen. De langprismatische malachiet- en brochantietkristallen zaten en zitten nog steeds (want ik heb er nog specimens van) in holtes, soms in de chalkosiet, soms in een moedergesteente dat er nogal aardachtig uitziet. Als vindplaats wordt vermeld de Edmundian mine, Rhodesia.

Niets aan de hand zou je zeggen, want Rhodesië is een deel van de Copperbelt, waar overigens ook Katanga toe behoort. Dus zochten we op waar die Edmundian mine gelegen is. Vermits het over koper gaat dacht ik direct aan "Noord-Rhodesië", nu Zambia. Google bracht echter geen antwoord op "Edmundian, Rhodesia".

Toen ik dan in maart 2007 in Ndola (Zambia) was heb ik daar ook nagevraagd of ze een Edmundian mine kenden, maar niemand kon mij daar op antwoorden. Zelfs de geoloog die mee op het vliegtuig stapte had er nog nooit van gehoord. Terug thuis, verder op internet gezocht o.a. op de oude namen en de nieuwe namen van mijnen, maar niets te vinden. Zelfs gewoon Edmundian mine en Rhodesia intypen leverde geen resultaat op.

Maar... er zijn natuurlijk 2 Rhodesië's geweest, Noord- en Zuid-Rhodesië. Noord-Rhodesië, grenzend aan Katanga is inderdaad bekend voor koper.

Maar wat met het Zuid-Rhodesië, nu Zimbabwe, is of was daar ook koper te vinden? Dus nog maar eens via Google gezocht, nu "Edmundian Zimbabwe" en wat bleek... ? De Edmundian mine ligt in Mozambique !

Bij verdere opzoeken kwam ik tot een merkwaardige vaststelling. De bewuste mijn ligt wel degelijk in Mozambique, maar de verwerking van het ontgonnen erts gebeurde om logistische redenen in Zimbabwe. Er was namelijk een spoorweg die dichterbij lag dan de weg naar zee. Het is dan ook Rhodesië dat het erts verhandelde, met als gevolg dat alle documenten als "land van oorsprong" Rhodesië vermeldden. Verder heb ik gevonden op het C.V. van ene professor geoloog Edward Anthony Edwards: "In charge of the geological evaluation of the Inyati mine (goudmijn) near Headlands and the Edmundian Mine in Mozambique".

Een handstuk met kopersulfide-erts zoals het ontgonnen wordt.

Nog verder opzoeken op internet bracht aan licht dat het gaat over een plaats dichtbij Manica. Maar als je dit dan intypt op Google Earth kom je wel degelijk in Mozambique terecht, maar aan de kust, wat in dit geval niet klopt. Er blijkt dan wel een ander Manica te bestaan in de Mundonguara regio in het westen van Mozambique. Verder gezocht en dan kwam ik op een site www.baobabresources.com. Dit blijkt een investeringsgroep te zijn die geologische prospecties en ontginningen uitvoert in opdracht of toch zeker met steun van de Mozambikaanse regering. Op deze site waren landkaarten te vinden waarop de Edmudian vermeld is, alsook enkele andere ertsaders die mogelijk tot ontginning kunnen worden gebracht, namelijk Seymour en Manica.

Op deze manier is dus de exacte vindplaats teruggevonden van specimens malachiet met als vindplaats "Edmudian mine", Rhodesië.

Via Google Earth kon de vindplaats worden bevestigd, de beelden tonen vlekken die duiden op mijnbouw en zijn gelegen op 18°55'42.27" zuiderbreedte en 32°47'41.65" oosterlengte. Wie dus ooit aan zo'n specimen is geraakt kan nu de juiste vindplaats vermelden en deze is dan als volgt : malachiet / chalcosiet / brochantiet van de Edmudian mine, Mondonguara area, bij Manica, (West)-Mozambique.

De verwarring is overigens begrijpelijk als je weet dat de Edmudian mine wel in Mozambique ligt, maar slechts een kilometer of 15 van de grens met Zimbabwe.

→
Geografische situering van de Edmudian mine, in Mozambique vlakbij de grens met Zimbabwe.

Meer informatie vonden we in een artikel van E.O. Teale, "The geology of Portuguese East Africa between the Zambesi and Sabi Rivers", *Transactions of the Geological Society of South Africa*, 26, 103-129 (1923), waarvan we de samenvatting weergeven :

The portion of Portuguese East Africa dealt with in this paper is an area comprising 65,637 square miles, controlled by the Companhia de Moçambique. It lies between Southern Rhodesia and the Indian Ocean, and has the Zambesi for its northern boundary and part of the Limpopo for its southern. On the coast the southern limit is marked by 22nd parallel of latitude. During the years 1911 to 1914 the writer was in charge of a Mineral Survey of this region for the Comp. de Moçambique being assisted by Capt. R. C. Wilson. The war brought the work to a close, and later more urgent duties have delayed the publication of the results. Prior to the institution of the above survey, very little was known concerning the geology of this part of Africa.

*In 1901 Mr. A.R. Sawyer contributed a valuable paper dealing with the Manica Gold Fields, a small mineral field near Massikessi (Macequece). In 1906, Brackenbury described the Edmundian copper deposit in the same area. Mr. Draper collected some U. Cretaceous and Tertiary fossils on the lower Buzi R., which were described by R. Bullen Newton in 1896. In 1894 Colonel Frere Andrada, a capable Portuguese mining engineer, contributed some information concerning the geology of the country between Lourenço Marques and the Zambesi. In 1906, M. J. Stephan, in this paper oil occurrences in South Africa, refers to the occurrence of Cretaceous and Lower Tertiary beds in Portuguese East Africa south of the Zambesi River. He mentions the teeth of *Otodus obliquus* in the Eocene and two divisions of the Cretaceous, an older and a younger series.*

The physiography of this area was discussed by Capt. Wilson and myself, in a paper in the Geographical Journal, with a supplementary one by the writer in the same journal in 1915. The nature of the work of the survey consisted largely of reconnaissance traverses in various directions. Much material was collected for petrological and chemical investigation, but unfortunately a great deal of it is still awaiting opportunity for its examination. As there does not appear to be any immediate prospect or completing this section of the work, I wish to place on record an account of the field observations, which will add something to the knowledge, of an extensive but little known area. The contributions by Mr. R. Bullen Newton and the late Mr. G. C. Crick, dealing with the Tertiary and Cretaceous fossils collected form a valuable addition to the paper.

*Brochantiet van de Edmundian mine, Mozambique.
Verzameling en foto © Paul Van hee.*

Gogwärgi-aardpyramide, Fiesch, duidelijk een dinsdag-foto – hoe blijft het staan ?

Fiesch (Zwitserland) 2007

Hugo Bender, Paul Bender

Nooit eerder waren we in Zwitserland met vakantie. In vergelijking met onze vertrouwde Oostalpen zijn de bergen wat hoger en de gletsjers wat groter, maar de stenen even hard, de wandelpaden even steil en het water even nat.

Enkele andere indrukken :

- mineralen liggen niet voor het oprapen, ook niet in Lengenbach (behalve pyriet)
- soms toch wel, o.a. 2 cm naaldkwarts in Binntal
- na veldspaat is ijs het meest voorkomende mineraal - ijskristallen kunnen bizarre vormen aannemen, en zijn moeilijk te bewaren
- dolomiet-keien zijn hooguit een kindervuistje groot, daar valt niet veel meer aan te kloppen (Lengenbach) - gelukkig is realgar meestal kleiner dan 1 cm
- aan de stenen kappen onder de Walliser-paalwoningen kan gevaarlijk zijn, er zitten trouwens duidelijk geen mineralen (kristallen) in
- ook van de Gogwärgi-aardpyramide in Fiesch moet men afblijven, allicht zitten ook hier geen verzamelbare mineralen in
- niemand heeft die bruine strepen getrokken op de Aletsch- en Fieschergletscher - dààr moeten wel mineralen in zitten !
- bijna alle dagen mineralen vinden, 't is in de Oostenrijkse Alpen wel moeilijker :
 - realgar, pyriet, sfaleriet, dolomiet, nog-uit-te-vissen-sulfozouten, Lengenbach
 - kwarts, mica, albiet, Chummibort, Binn
 - kwarts, schörl, pyriet, albiet, chloriet, Mättital, Binn
 - naaldkwarts, Binntal
 - epidoot, Klettergarten, Fieschertal
 - titaniet, kwarts, Platta, Märjela, Fiesch
 - kwarts, Gletscherblick, Bellwald
- de betere stukken moeten wel hogerop liggen ... of ze wachten op ons voor de volgende keer

*“Paalwoning”,
Fieschertal ... niet
kappen !*

En verder :

- *Zwitsers spreken een raar taaltje, o.a. om het weer te voorspellen*
- *regen is zeldzaam, behalve op dinsdagen*
- *niet in alle alpenweiden staat een alpenhoornblazer, eigenlijk in geen enkele*
- *niet alle Zwitserse uurwerken geven de juiste tijd aan, sommige wel heel eventjes tweemaal per dag*
- *waterleidingen zijn geen wandelwegen (Burghut, Fieschertal)*
- *tunnels zijn talrijk, ook voor wandelaars en bevatten bergkristal (Tälligrat, Märjela, Fiescheralp)*
- *ook parkeermeters zijn talrijk, ze gelden schijnbaar niet voor Zwitsers, soms ook niet voor toeristen*
- *postbussen rijden 90 km/u in de Binntunnel (50 km/u toegelaten) - auto's ook*

← *Ijskristal-zonnewijzer, Mässersee, Binn, 19 september 2007, 11.35 u, circa 10 cm hoog – hoe kan zo'n groot kristal groeien tijdens een nachtfje vorst ?*

↓ *Steenpuin op de Aletschgletscher, met Jungfrauoch (J), Mönch (M) en Eiger (E).*

